

DEVASTIRANI SPOMENICI ŽRTVAMA FAŠIZMA

Kriza uzrokovana koronavirusom nije „ostavila doma“ vandale koji su devastirali Spomen-park Dudik u Vukovaru i spomenik žrtvama ustaškog masakra u Banskom Grabovcu

U periodu od 31. srpnja 1941. do 9. veljače 1943. godine, na Dudiku (vukovarsko naselje Mitnica) je na najsvirepiji način pogubljeno 455 ljudi koje su likvidirale vlasti tzv. Nezavisne države Hrvatske. Tamo je u magazinu grofovije Eltz bio formiran logor odakle su ljudi nakon torture odvođeni na Dudik i strijeljani nad iskopanim rakama. Usporedo je stočnim vagonima vršen transport nedužnih ljudi prema logorima Jasenovac, Gradiška i Sajmište. Nakon ekshumacije 1945., posmrtni ostaci 384-ero ubijenih pokopani su u Spomen kosturnicu palih boraca Pete vojvođanske brigade i Crvene armije u parku kod bolnice u Vukovaru. Memorijalni kompleks sagrađen je 1980., proglašen je zaštićenim spomenikom kulture i čine ga pet buktinja, stiliziranih vitkih konusa okruženih kamenim cvjetovima (rad beogradskog arhitekta Bogdana Bogdanovića). Spomen-park Dudik za vrijeme Domovinskog rata devastiran je. Uništene su sve ploče, stožaste buktinje i svi eksponati koji su bili postavljeni u kompleksu Memorijalnog centra. Nakon što je početkom 2016., završena prva faza obnove, u koju je uloženo 420 tisuća kuna, ove godine Ministarstvo kulture odobrilo je 150 tisuća kuna za nastavak sanacije (po procjenama stručnjaka za drugu fazu obnove potrebno je oko 520 tisuća kuna - Pokrajinski sekretarijat Vojvodine obećao je osigurati razliku).

Zadnjeg vikenda u ožujku devastiran je Spomen-park u Dudiku. Na spomeniku je osvanula nacistička svastika, a na kupoli je ispisano „Ubij Srbina“ te je ostavljena duboko uvredljiva poruka za romsku nacionalnu manjinu koja ne zaslužuje biti citirana. Lazo Đokić, čelnik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Vukovara osudio je devastaciju: „U vrijeme kada obilježavamo 75. obljetnicu oslobođenja od fašizma, na jednom od najvećih stratišta u ovom dijelu Hrvatske zazivaju se aveti prošlosti. Poruke sa Spomen-parka Dudik govore nam da borba protiv ovog zla mora biti odlučnija. Ljudska vrsta nije izvukla nikakve pouke. Najveća pandemija koja nas je pogodila je fašizam, koji je odnio preko 50 milijuna života i još toliko osakatio. Usprkos tome, taj fašizam se i danas zaziva i ima uporište u raznim vlastima“.

Godine 1941., potpuni uspjeh postigla je grupa od 42 ustanika iz sela Vlahović, Gornji Drenovac, Veliki Šušnjar, Liščani i Banski Grabovac, pod zapovjedništvom Vasilja Gaćeše i Adama Mrakovića Dmitrovića koja je napala općinu, željezničku stanicu i ciglanu u Banskom

Grabovcu. U noći 23/24. srpnja odred Vasilja Gaćeše likvidirao je trojicu ustaša, a ostale zarobio. Zaplijenjeno je 11 pušaka, oko tisuću komada streljiva i dvadesetak pištolja. Ustaše su nakon uspjele partizanske akcije, za odmazdu, 24. i 25. srpnja spalili sela Vlahović, Banski Grabovac, Ravno Rašće, Drenovac i druga naselja uz masovna ubijanja žitelja. Stradalo je 1286 mještana Srba na pragu svojih kuća! U svom bijesu i nemoći protiv ustanika, neprijateljske snage palile su i nadalje čitava sela na Baniji, vršili masovna ubijanja i odvodili stanovništvo u logore. Manji dio Banijaca, zajedno s grupom partizanskih boraca izvukao se na Šamaricu .

Svake godine u nazočnosti brojnih poklonika antifašizma ali i predstavnika tijela vlasti, održava se komemoracija kod spomenika žrtvama ustaškog masakra (u drugoj polovici srpnja). Ove godine, sredinom travnja nepoznati počinioci ustaškim grafitima išarali su spomenik u Banskom Grabovcu. Po izjavama predstavnika srpske zajednice i antifašista ovog kraja, ovo je bio prvi i jedini incident ove vrste nakon Oluje. Vandalski čin osudili su Nikola Nožinić, predsjednik UABA Petrinje i Radoslav Šteković, član Vijeća srpske nacionalne manjine Petrinje. Osim na metalnim pločama na spomeniku, ustaški grafiti ispisani su i na postolju gdje se polažu vijenci (stotinjak metara od spomenika žrtvama podignut je i spomenik Plamen ustaničkoj akciji koji je miniran za vrijeme Domovinskog rata).

Gradonačelnik Petrinje i saborski zastupnik Darinko Dumbović, najoštrije je osudio incident: „Grafiti su za svaku osudu. Osuđujem ih i kao čovjek, građanin i kao političar, gradonačelnik i saborski zastupnik, a uvjeren sam da dijelim mišljenje većine građana Petrinje. Osuđujem svaki pokušaj da se od Petrinje napravi - grad slučaj jer ovdje živimo u međusobnoj toleranciji uvažavanju, u demokraciji koja znači imati pravo na svoj stav i svoje mišljenje, uvažavajući druge, ali i poštujući zakone države koju smo stvarali u Domovinskom ratu i koja je danas dio moderne Europe“. Ocijenio je da su takvi grafiti djelo pojedinaca koji imaju za cilj isprovocirati nemir i strah među građanima, te poljuljati međusobno povjerenje koje je tijekom godina u gradu obnovljeno.

B. Mirosavljev